

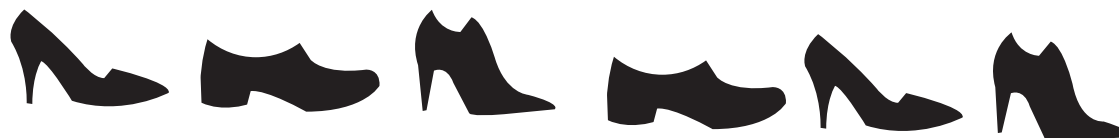
„Reflektory na szkołę”

Szkoła Podstawowa nr 14 im. ks. G. Piramowicza w Gdańsku

W listopadowym numerze:

- Katarzynki w roli głównej.
- Jesień 3 w 1. O katarzynkach, andrzejkach, mikołajkach słów kilka.
- Skoro historię katarzynek znamy, quiz zaczynamy!
- Andrzejkowe wróżby.
- Orszaku św. Łucji, przybywaj!
- Mikołajkowe historie i tradycje.
- Ortograficzne łamigłówki.

KATARZYŃKI W ROLI GŁÓWNEJ

KatarzyŃki to polski zwyczaj obchodzony w nocy z 24 na 25 listopada, w wigilię św. Katarzyny Aleksandryjskiej.

Są żeńskim odpowiednikiem andrzejek. W tym czasie odbywają się wróżby kawalerów dotyczące ożenku i poszukiwania przyszłej partnerki. Mężczyźni przed wróżbami dla większego szczęścia:

- wkładali kobiecie przedmioty pod poduszkę, stosując się dożartobliwego przysłowia: *W nocy św. Katarzyny pod poduszką są dziewczyny.*
- recytowali wierszyk ku pomyślności wróżb:

*Hej! Kasiu, Katarzynko
Gdzie szukać cię dziewczynko
Wróżby o ciebie zapytam
Czekaj – wkrótce zawitam
Bawmy się więc w Katarzyny
Szukajcie chłopaki dziewczyny
Zapytać więc trzeba wróżby
A nuż potrzebne już drużby.*

Najpopularniejsze wróżby były wykonane z ptasich piór, talii kart i gałązek wiśni. Z czasem jednak pomysłów na wróżenia przybywało.

Katarzyna Jaroszkiewicz i Lena Orlińska, VII c

JESIEŃ 3 W 1. O KATARZYŃKACH, ANDRZEJKACH, MIKOŁAJKACH SŁÓW KILKA

Powyższe zwyczaje i święta wzięły się od imion patronów dni, w które się je obchodzi (Mikołaja), za wyjątkiem andrzejek oraz katarzynek, które świętuje się w wigilię, czyli w przeddzień dnia św. Andrzeja i św. Katarzyny.

Andrzejki (wieczór wróżb) pojawiły się w literaturze w 1557 za sprawą Marcina Bielskiego. Są one specjalną okazją do zorganizowania ostatnich hucznych zabaw przed adwentem.

KatarzyŃki są bardzo podobne do „wieczoru wróżb”. Różnicą jest to, że są przeznaczone dla kawalerów. Mikołajki są świętem ku czci świętego Mikołaja, biskupa Miry. W tym dniu ludzie obdarowują się drobnymi prezentami.

Nazwy andrzejki, mikołajki i walentynki (wszystkie pisane małą literą) są zdrobnieniami typu *plurale tantum* (mają tylko formę liczby mnogiej). Zostały utworzone na wzór nazw uroczystości takich jak imieniny, zaręczyny, zaślubiny, chrzciny itp.

Andrzejki i katarzyŃki (dziś już wyparte przez andrzejki) są w istocie śladami dawnych obrzędów pogańskich, przejętych jednak przez chrześcijaństwo.

Sylwester mógłby być więc nazwany „sylwesterki” lub „sylwestrki”, jednak nie używa się tych nazw, prawdopodobnie przez ich niezręczne brzmienie.

Szymon Derewcki, VII c

SKORO HISTORIĘ KATARZYNEK ZNAMY, QUIZ ZACZYNAMY!

1. Kiedy obchodzimy katarzyŃki?

- a) 7 grudnia
- b) 24/25 listopada
- c) 29 listopada

2. Kto korzysta z wróżb w tym dniu?

- a) starsze panie
- b) chłopcy
- c) dziewczyny

3. Jakie święto jest odpowiednikiem katarzynek?

- a) andrzejki
- b) mikołajki
- c) Sylwester

4. Czego dotyczą wróżby katarzyŃkowe?

- a) przyszłego zawodu
- b) ożenku i poszukiwania partnerki
- c) przyszłego miejsca zamieszkania

5. Czyją patronką była św. Katarzyna?

- a) małżeństw
- b) rodziny
- c) kawalerów

6. W której epoce katarzyŃki były celebrowane najbardziej?

- a) starożytności
- b) nowożytności
- c) średniowieczu

7. Jakie były najpopularniejsze wróżby?

- a) lanie z wosku przez klucz

- b) wróżenie z kart
- c) wróżby z ptasich piór, talii kart i gałązek wiśni

8. Jakie inne zwyczaje obowiązywały w katarzyŃki?

- a) rytualny taniec
- b) recytacja wiersza
- c) jedzenie pierników

Katarzyna Jaroszkiewicz i Lena Orlińska, VII c

*Odpowiedzi:
1. b, 2. b, 3. a, 4. a, b, 5. c, 6. a, 7. c, 8. b*

Imię **Katarzyna** pochodzi od greckiego słowa *katharos* i oznacza osobę czystą, bez skazy.

CIEKAWOSTKA

Kobiety o tym imieniu mają duże predyspozycje do wykonywania zawodu m. in. nauczyciela. Kto zgadnie, ile Pań Katarzynek pracuje w naszej szkole?

Victoria Żuchowska, VII c

ANDRZEJKI

Andrzejki - wieczór wróżb
odprawianych w nocy z 29 na
30 listopada, w wigilię świętego
Andrzeja, paterona Szkocji,
Grecji i Rosji.

Andrzejki są specjalną
okazją do zorganizowania
ostatnich hucznych zabaw
przed rozpoczynającym
się 8 adwentem.

Najbardziej popularną
wróżką andrzejkową
jest lanie wosku.

W czasie wieczoru wróżb
andrzejkowych mamy okazję
sprawdzić, jaka czeka nas
przyszłość.

ANDRZEJKOWE WRÓŻBY

Andrzejki są świętem wróżb odprawianych z nocy 29 na 30 listopada.

Dzień św. Andrzeja wywodzi się ze Szwecji, gdzie jest to święto narodowe. Św. Andrzej jest patronem Szkocji, Szwecji i Rosji. Poniżej opisałam trzy najpopularniejsze wróżby andrzejkowe.

BUTY: W pomieszczeniu, gdzie odbywa się andrzejkowa zabawa, wybieramy start oraz metę. Następnie każdy z uczestników, jeden za drugim, układa swoje buty w stronę mety. Rozpoczyna się wyścig. Kiedy skończą się buty, wtedy układamy te z końca kolejki. Tej osobie,

której buty pierwsze dotrą do celu, spełni się największe marzenie.

SERCE I SZPILKI: Z kartek papieru wycinamy serce i na jednej ze stron zapisujemy męskie, a na drugiej żeńskie imiona. Uczestnik z zawiązanymi oczami ma trafić szpilką w jedno z imion.

ZAWODY: Na kartkach wpisujemy nazwy różnych zawodów, następnie wrzucamy je do naczynia i urządzamy losowanie. Każdy z uczestników wybiera jedną kartkę i odczytuje swoją pracę przyszłości.

Martyna Kowalska, VII c

ORSZAKU ŚW. ŁUCJI, PRZYBYWAJ!

3 grudnia szkolne korytarze po raz kolejny rozświetli orszak św. Łucji. Nasi goście przybędą z Kalmaru, miasta położonego na południowym wschodzie Szwecji.

Dzień Św. Łucji (*Luciadagen*) uważany jest zarówno w Szwecji, jak i poza jej granicami, za jeden z najbardziej

rdzennie szwedzkich obyczajów. Według szwedzkiej tradycji najciemniejszą nocą w roku jest noc z 12 na 13 grudnia. Dlaczego? Otóż święta Łucja była męczennicą, która nie chcąc porzucić swojej wiary, pozbawiła się oczu. Zmarła 13 grudnia 304 roku, dlatego też ten dzień jest uznawany w kościele chrześcijańskim oraz prawosławnym za jej święto. 13 grudnia również wyznaczał początek adwentu. Tego dnia jeszcze przed świę-

tem po raz ostatni przed świętami Bożego Narodzenia zasiadało się do suto zastawionego stołu. W rodzinie „Świętą Łucją” zostawała najstarsza córka. Tradycją było, że ubrana na biało oraz z wiankiem ze świecami na głowie budziła rodziców, śpiewając włoską piosenkę „Santa Lucia”. Następnie podawała im kawę,

grzane wino (*glögg*) oraz tradycyjne ciastka owsiane z rodzynkami i szafranem (*lussekatter*).

Już niebawem uczniowie „Czternastki” będą mieli okazję posłuchać pięknego śpiewu dziewcząt, poznać bliżej szwedzką tradycję i oczywiście poćwiczyć konwersację w języku angielskim.

Natalia Kitlińska, VIII a

MIKOŁAJKOWE HISTORIE I TRADYCJE

Mikołajki jest to tradycyjna, polska nazwa święta ku czci Świętego Mikołaja, biskupa Miry.

Obchodzone są one w nocy z 5 na 6 grudnia. Do XIX w. w Polsce ten dzień był wolny od pracy. W 1969 roku w kościele katolickim wzniesiono to święto i od tego czasu stało się ono już tylko tzw. wspomnieniem dowolnym.

6 grudnia dzieci w przygotowanych wcześniej butach lub skarpetach znajdują drobne upominki i słodczyce. Mikołaj niewątpliwie najbardziej dba o najmłodszych. Już w średniowiecznej Europie zachodniej uważano św. Mikołaja za patrona dzieci. W niektórych miastach odnotowano w źródłach zwyczaj wybierania w mikołajki dziecięcego biskupa, który

symbolicznie przejmował władzę. W XVI wieku na Wyspach Brytyjskich pojawił się rytuał wynoszenia tego dnia dyrektora ze szkoły i przejmowania władzy przez uczniów. Przetwał on w niektórych regionach kilka stuleci i jest odpowiednikiem naszego Dnia Samorządności.

Drogie Koleżanki i Koledzy! Skarpety zaczerowane? Buty wyczyszczone? Mikołaj nadchodzi!

Natalia Kucharska i Maja Czoske, VII c

ORTOGRAFICZNE ŁAMIGŁÓWKI

W *Wielkim słowniku ortograficznym PWN*, red. E. Polański, przy haśle **Mikołaj** czytamy: Święty Mikołaj (skrót: św. Mikołaj), a przy haśle **mikołaj** ('przebrany człowiek'): święty mikołaj. W pierwszym wypadku chodzi o Mikołaja biskupa z Miry (gr. Άγιος Νικόλαος, łac. *Sanctus Nicolaus*), żyjącego na przełomie III i IV w., świętego katolickiego i prawosławnego (jak wiemy, wstawił się cudami i pomagał biednym, chorym i potrzebującym). Zapis święty mikołaj (lub mikołaj), na razie mało stosowany, możliwy jest wtedy, gdy mamy na myśli – jak wspomniałem – 'przebranego człowieka, postać związaną z obyczajem obdarowywania prezentami; figurkę św. Mikołaja, np. z czekolady'.

Oto przykłady użycia pisowni *święty mikołaj*: „Przed świętami na ulicach i w supermarketach pojawia się mnóstwo (świętych) mikołajów”; „Wynajął (świętego) mikołaja”; „W prezencie otrzymał mikołaja”. Napiszemy *święty mikołaj* również w znaczeniu 'dobroczyńca', np. „Nasza sąsiadka to prawdziwy (święty) mikołaj – wszystkim pomaga.”

Źródło: <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Swiety-Mikolaj-i-swiety-mikolaj;17606.html>

Maja Dargiewicz, VII c

Skład redakcji: Maja Czoske, Maja Dargiewicz, Szymon Derewcki, Katarzyna Jaroszkiewicz, Natalia Kitlińska, Martyna Kowalska, Natalia Kucharska, Lena Orlińska, Victoria Żuchowska